

**ИЗВЕШТАЈ
О СТАЊУ
СЛОБОДЕ
МЕДИЈА
У СРБИЈИ
2017–2018.
ГОДИНЕ**

Напредни клуб,
удружење грађана из Београда
Захумска 23Б/86
11 000 Београд

Уредник
Чедомир Антић

Аутори
Чедомир Антић
Ивана Лешчен
Игор Вуковић
Милан Динић
Милош Вулевић
Петар Лађевић
Милица Тркља

Лекторка
Весна Смиљанић Рангелов

Прелом и дизајн корица
Павле Халупа и Јована Вуковић

Секретер редакције
Миљан Премовић

Штампарија
Шпринт, Београд

Учесталост излажења
једном годишње

ИЗВЕШТАЈ О СТАЊУ СЛОБОДЕ МЕДИЈА У СРБИЈИ 2017–2018. ГОДИНЕ

Ошени

Раздобље између марта 2017. и марта 2018. обележила су два сложенa и важна изборна процеса у српској држави. У априлу 2017. одржани су избори за председника Републике, а почетком марта 2018. изабран је нови сазив скупштине Града Београда. У стабилној и развијеној демократији, лишеној тенденција успоставе ауторитарне власти и обнове диктатуре, питање избора шефа државе у парламентарном и полупредседничком систему или градске скупштине једног града – макар и највећег у држави – било би од другоразредне важности. У Србији, међутим, престонички и председнички избори имају кудикамо већу важност која је далеко од симболичне. Није забележено током претходне три деценије да буде изабран председник чија странка убрзо није и сама дошла на власт. Српско друштво је другачије од румунског и хрватског, па су кохабитације практично немогуће.¹ Избор Војислава Коштунице за председника СР Југославије, Бориса Тадића и Томислава Николића за председнике Републике Србије означили су почетак промене власти без обзира на изборне резултате на скупштинским изборима. Дакле, избор Александра Вучића за петог председника Републике Србије имао је кључну важност легитимације његове власти. Будући да су ови избори спровођени у време када је најављен коначан и у суштини недемократски расплет питања трајног статуса Косова и Метохије, председнички избори одржани 2017. имали су изванредну важност. Избори за београдски

---

1 Делимичан изузетак представљао је први мандат Бориса Тадића, али чињеница је да је сам био изабрао да одржи мањинску владу.

парламент су, од 1996. и првог великог тријумфа демократске опозиције над ауторитарним режимом Слободана Милошевића, важан тест сваке власти. Промене традиционално долазе из Београда.² Београд је притом традиционално бастион демократских странака. Иако је Вучићев режим већ 2014. на првом таласу популарности успео да политички овлада Београдом, посебно су демонстрације настале после председничких избора показале да напредњаци можда имају већинску подршку, али да „улица није више њихова“.

У тако осетљиво време спроведена су два изборна процеса током једне године у условима који су, као што смо већ доказали у *Извештају о стању демократије*³, били под тешком сумњом злоупотреба и манипулација. Једна од жалби опозиције односила се на медијску неравноправост.

Сва релевантна истраживања показују да су се српски медији, кад је реч о политичким слободама, вратили стандардима из времена владавине режима Слободана Милошевића. Могуће је рећи само да приступ владе СНС-а и савезника није истоветан приступу који је медијима имао Милошевићев режим. Такође, актуелни режим вешто употребљава односе међу Великим силама, ауторитарне тенденције у делу европских држава као и чињеницу да су САД и СР Немачка, као најгласнији заговорници демократије и слободе медија у свету, у овом тренутку уверене да ће им српска влада, коју контролише Александар Вучић, попустити у питању статуса Косова и Метохије, баш као што стоје на становишту да би Србија лишена ауторитарне владе била нестабилна и потенцијално опасна за своје суседе.

Увод

Режим тврди да је опозиција равноправна у медијима, те да је већина медија у Србији антивладина. Чак и површна анализа из времена изборних кампања показује, међутим, да овакве тврдње нису тачне. Наиме, на програмима јавног сервиса опозиционе вође биле су више од стотину пута мање присутне него председник СНС-а Александар Вучић. Жалбе опозиције на злоупотребу медија своде се на неколико тачака:

---

² На ванредним изборима за општине Вождовац и Земун 2008. године по први пут је потврђена и најављена политичка превласт СНС-а и савезника.

³ Чедомир Антић, Петар Лађевић (и др.), *Извештај о стању демократије у Србији за 2017. годину*, (Београд: Напредни клуб, 2017).

- 1) Опозиција је несразмерно присутна у јавном сервису и медијима под контролом државе.
- 2) Режим води, а уредништва јавног сервиса и друга регулаторна тела допуштају, функционерску кампању у којој кандидати владе имају подршку државе и, што је важније, простор у медијима намењен државним функционерима.
- 3) Нерегулисано медијско тржиште омогућило је стварање неформалних монопола на приватном тржишту и стварање „приватних“ парадржавних, прорезимских медија.
- 4) Потпуна контрола и превласт коју је режим остварио у медијској сфери спречава дијалог и, уз урушавање демократских установа, онемогућава одржање демократије у Србији.

Тврдње да је у време владавине коалиције око демократских странака, коју функционери напредњачко-социјалистичког режима нетачно називају владама ДОС-а⁴, било мање медијских слобода, прецизно речено, нису тачне. Док вође садашње опозиције једва да имају прилике да једном гостују на РТС-у током кампање, и то углавном у емисијама у којима би режимски уредници супротставили различите опозиционе странке, Томислав Николић и Александар Вучић били су редовни гости како у емисијама јавног сервиса тако и на бројним приватним телевизијским станицама. Од бојкота над тадашњим радикалима одустали су чак и новинари који су се налазили на њиховим списковима непријатеља српског народа.

Темељи

Суморна је историја медијских слобода током трајања Друге републике у Србији (од 1990. до данас). Потпуни идеолошки и морални банкрот комунистичког режима пратило је раздобље либерализације медија. Све до почетка грађанског рата и међународних санкција, могло се догодити да се неки медиј у власништву државе просто одметне од режима. То се није дешавало са великим системима, какав је био РТВ (касније РТС), али се дешавало у више наврата са мањим медијима. Овај период прекинуо је Слободан Милошевић настојећи да уз „демократску легитимацију“, стечену на неравноправним и уз притиске, крађу и корупцију спроведене изборе, успостави нову, трај-

---

⁴ Демократска опозиција Србије основана је 10. јануара 2000, а распала се 18. новембра 2003. године. На власти је била у пуном саставу до 1. августа 2001, а у суженом саставу до 4. марта 2004. године.

ну политичку доминацију у српској политици. Милошевић је толерирао независне медије, тачније нису га се тицали. Ипак, однос овог аутократског политичара и посебно људи из његовог окружења према слободи информисања и посебно неопходном демократском дијалогу, био је ретроградан и бизаран. У друштву које се одликовало либералношћу у СФР Југославији, у време тријумфа електронских медија и посебно великог таласа демократизације Источне Европе, Милошевић је покушао да комбинује приватне медије, који би се бавили забавом, естрадом и само инцидентно информисањем, са државним медијима који су претворени у билтене новоосноване Социјалистичке партије Србије и њега лично. Није зато чудно што је од самог почетка свака борба за демократизацију имала снажне везе са положајем медија и била у зависности од њега Први вишестраначки избори прошли су под истинским терором државних медија над свим неистомишљеницима. Милошевићеви медијски комесари створили су синтагму „шачица присталица и случајних пролазника“ употребљавану за опозиционаре. Милошевић их је јавно, приликом говора у Пожаревцу, назвао суманутим лудацима. У коментарима у којима су предњачиле сумњиве и са разним режимским службама повезане личности, измишљани су монструозни злочини, афере и мане опозиционара. Коменататорка Мила Штула тврдила је да Вук Драшковић има у поседу „вилу на Женевском језеру“, Ђинђића су називали немачким шпијуном... После избора медијски линч је настављен све до злогласног коментара уредника на РТС-у Славка Будихне, који је опозицију назвао помоћницима усташа. Ово је био повод за велике демонстрације од 9. марта 1991. године. У захтеву за смену директора и четири уредника на РТС-у ујединила се сва опозиција, осим, разуме се, Шешеља и његове новонастале странке. После драматичних дана изласка тенкова ЈНА на улице града и првог антикомунистичког протеста универзитета, режим је попустио. Смењени су уредници, РТС привремено отворен за јавност, изенесена истина о нападу полиције на народ. Наступајући рат и подела у опозицији ограничили су ову победу. Ратови у Хрватској и БиХ омогућили су ново затварање медија. Ипак, у условима хајдучког стварања нове југословенске државе, вођења рата за југословенско наслеђе без плана и националног споразума, те санкција које су наметнуте Србији и Црној Гори, опозиција се ујединила око неприхватања октроисане државе. Иако су савезни избори од маја 1992. званично успели, Милошевићев режим био је принуђен да поново организује изборе на свим нивоима на Св. Никољу 1992. године. Отварање медија показало се као привремено. Један од важних захтева опозиције остале су медијске слободе. Након потписивања Дејтонског споразума, медији су отворе-

ни за западне културне садржаје, али је на другој страни започео процес појачане контроле медија. РТВ Студио Б, београдски медиј који је имао одређену самосталност, у то је време дошао под чврсту контролу по први пут од оснивања 1990. године. Када је опозиција 1996/1997. успела да преузме власт у Београду и четрдесет најмногљуднијих градова и општина у земљи, Милошевићев режим је испрва прихватио ову пре свега моралну победу својих противника. Два кључна разлога због којих је накнадно одлучено да избори буду фалсификовани односила су се на велики број режимских кадрова, који су тиме губили радна места и изворе моћи, и на чињеницу да су локални медији у градовима са опозиционим властима, збирно узевши, бројем гледалаца могли да конкуришу РТС-у. Режим је зато, и након што је признао изборе и постигао да распадом опозиционе коалиције „Заједно“ нестане реална опасност од непосредне смене на предстојећим изборима – настојао да ограничи и угаси локалне медије. Негде је то чињено применом медијских закона који иначе нису примењивани. На неким местима, каква је била Јагодина, локални силници су имали прилику да се обрачунају, а како је власт подржавала оног међу њима који није био присталица опозиције, исход је био несумњив. Ипак, уз помоћ САД и ЕУ одређена мрежа опозиционих, из иностранства издржаваних и независних медија, ипак је настала тих година и она је играла важну улогу у време последње године Милошевићевог режима. Треба рећи да је посебан ударац самосталним медијима задат када је 1998. донесен злогласни Закон о информисању. У то време на власти је била социјалистичко-радикалска опозиција. Нема сумње да је и та влада одржавала континуитет Милошевићевог режима. Ипак, одређени елементи односа према медијима, који су тада формулисани, представљају вероватно оригинални радикалски допринос, а остали су присутни до данашњих дана. Министарство информисања водио је у то време Александар Вучић, данашњи председник Србије и први човек владајуће Српске напредне странке. Словом овог закона било је могуће због разних кривица, од личних увреда до недостатка патриотизма, тужити поједини медиј. Тужба је попут неког саобраћајног прекршаја упућивана Привредном суду, који је у року од једног дана досуђивао драконске новчане казне правним и физичким лицима. Иако Вучић није имао значајнијег утицаја у доношењу одлука у Милошевићевом режиму, овај закон је постао злогласан по њему. Вучић је у то време иницирао једну другу праксу: преузимање читавог или дела приватног медија за пропаганду странке. Милошевић је припадао старијој генерацији која је давала велики значај државним медијима. Несумњиво је да су и бирачи СПС-а и СРС-а у то време претежно припадали

значајно различitim категоријама становништва. Упркос кокетирању са младима од стране ЈУЛ-а у време кампање 1996, управо су радикали настојали да пронађу нове путеве ка медијској промоцији. СРС је у то време, несумњиво следећи замисли тадашњег генералног секретара Вучића, започео са продукцијом „Радикалских таласа“, емисије која је емитована на ТВ Палма. Занимљиво је да је власник ТВ Палме опскурни Миодраг Вујовић Мики себе представљао као бившег члана СПС-а.⁵ Страначки орган *Велика Србија* у то време добио је и парадржавног парњака, па су *Земунске новине* уместо да се баве извештавањем о општинским пословима, извештавале пре свега о деловању Српске радикалне странке, њених вођа Шешеља, Вучића и Николића и у њихов прилог.

Однос режима према медијима посебно је радикализован за време напада НАТО-а на Србију и Црну Гору. Током рата убијен је Славко Ђурувија, власник новина *Дневни телеграф* и недељника *Европљанин*, који је раније био једна од главних жртава режимског прогона. Извесно је да су особе блиске режиму учествовале у овом убиству. Сâм Вучић, иако према многим сведочењима огорчени непријатељ убијеног, током 2014. је тврдио да је учињен велики напредак у случају, и да се осумњичени налазе у притвору или у бекству.

Пад режима Слободана Милошевића донео је медијске промене. Укинут је Закон о информисању, његове жртве су већином обештене. Започела је реформа у медијском сектору која је, као и већина осталих реформи, била спора и непотпуна. Ипак, у раздобљу од 2000. до 2010. трајао је процес реформи медија. Стварање јавног сервиса од РТС-а и РТ НС / РТ Војводине пратило је њихово отварање за другачије мишљење. Без обзира што су ти медији увек били наклоњени владајућим странкама, они су укинули пристрасне коментаре и дозволили да се на њиховим програмима чује глас опозиције. Александар Вучић је, рецимо као генерални секретар опозиционе Српске радикалне странке, више пута гостовао на програмима јавног сервиса у мандату прве Коштуничине владе 2004–2006. него што су све вође садашње опозиције гостовале током трајања владе изабране 2016. године. Притом, демократске странке су биле болно подељене, па на јавном сервису није грађен култ неког од демократских вођа. Демократизација меди-

---

5 ТВ Палма је негде у време рата са НАТО-ом почела да улази у политику, како је то њен власник вероватно видео, пре свега како би подстакла патриотизам и спремност народа на одбрану. Палма је, међутим препознавала непријатеље, како националне тако и власникове. Током наредних десетак година српско правосуђе се бавило спотом који је емитован на овој телевизији а у коме је глава новинара Александра Тијанића била монтирана у кадровима порно-филма.

ја имала је ипак своје слабости. Унутар демократских и реформских странака није било демократског дијалога нити установа. Независна судска власт са интегритетом – неопходан предуслов демократије и медијских слобода – није постојала. Приватизација у медијима била је дивља и стихијска. Ускоро су се појавили популистички, приватни медији који су учествовали у корупцији и настојали да сами постану страна у политичкој борби. Реформама ни власништво ни финансирање медија нису учињени транспарентним. Одређени центри моћи у оквиру демократских влада покушавали су да утичу на медије посредством великих финансијских средстава која држава инвестира у маркетинг и невладин сектор. Ове инвестиције до данас нису детаљно проучене, али извесно је да су, и поред великог напада и критике које су поједине реформске владе трпеле, постојали недодирљиви појединци који никада нису били предмет често неутемељених напада и критика. Током првих десет година транзиције нешто се било променило у односу власти према медијима. Законски јавни сервис постао је независан од директног уплива владе. У пракси, политичари позиционих странака постали су спремнији да чују туђе мишљење, да учествују у телевизијским емисијама у којима присуствују и други учесници. Зоран Ђинђић и Војислав Коштуница су, иако на највишим државним дужностима, учествовали у емисијама на разним телевизијским станицама и нису бирали саговорнике. Под другом Коштуничиним владом (после 2007) и владом Мирка Цветковића, овај тренд је почео да се мења.⁶ Донесен је рестриктиван Закон о политичким странкама; скандалозна реформа судства извршена је уз критике установа ЕУ; коначно, донесене су измене и допуне Закона о информисању којима је омогућено кажњавање новина које су се налазиле у сукобу са владом. Доношење ових измена омогућила је парламентарна трговина, будући да СПС који је био у коалицији са ДС-ом није желео да за њих гласа. Када је 2012. на власт дошла коалиција СНС, СПС и УРС (биши Г17 Плус) једно од обећања била је промена законодавства о медијима. До значајније промене, међутим, није дошло.

Током ране фазе успостављања Вучићевог режима, владе коалиције окупљене око СНС-а нису ништа значајније мењале кад је реч о медијима. Као посебан политички квалитет Вучићевог личног режима, показала се његова методичност. Током више од годину дана нити је неко смењен

---

6 Занимљиво је да је први високи дужносник који је инсистирао да гостује сам у емисијама био потпредседник странке Г17 Плус Предраг Марковић. Он је као председник Народне скупштине тврдио да заједно са њим у емисији могу да учествују само личности његовог политичког ранга (дакле премијер, председник или највиши функционери Црне Горе или неке стране државе).

нити је дошло до промена у јавним сервисима. Тек када се режим коначно стабилизовао, започеле су постепене промене. За почетак било је потребно пасивизирати јавне сервисе. Уместо да нападају опозицију и хвале режим, ови медији су постепено сведени на билтене власти. Чак и када би дозволили јавну дебату, углавном је то била расправа између опозиционих странака и режимских сателита. По правилу, против опозиционара су слани бивши чланови њихових странака који су у међувремену прешли на страну режима. У јавности је тако стваран привид да је опозиција подељена, слаба и у суштини аутодеструктивна. Временом је медијска слика добила упориште у стварности. И док су РТС и РТВ служили као билтен владе и позорница функционерских кампања, започео је развој приватних и парламентарних медија који су отворено подржавали владу.

Некадашње шеме које су уз помоћ посредника спроводиле тајне ратове унутар посвађаних олигархија демократских странака, заменила је бизарна и на најмање образоване и најнекултурније грађане усмерена кампања обоготворења Александра Вучића и потпуне сатанизације свих његових противника. После 5. октобра 2000, поједини приватни медији који су били наклоњени Милошевићевом режиму, почели су да се баве политиком. Рецимо РТВ Пинк која је у то време увела информативни програм, нашла се у познатом сукобу између људи блиских влади Зорана Ђинђића на једној и Небојше Човића на другој страни. Другом приликом у питању је био сукоб са РТВ Б92. РТВ Пинк је уживала пажњу и подршку дела ДОС-а у прилог којег су вођене читаве кампање – рецимо за председничке изборе 2002. када је РТВ Пинк подржавала кандидата Мирољуба Лабуса. Када је професор ФПН-а и члан Савета за борбу против корупције Чедомир Чупић критиковао РТВ Пинк и изнео мишљење да би ружну и окружењу неприличну зграду требало срушити, доживео је медијски линч, притом није добио подршку нити једног члана владе, осим начелно од министра финансија Ђелића.

Лошу улогу у демократизацији српских медија одиграле су и стране инвестиције у медијски сектор. Од почетка посвећене само заради, стране компаније су се још од Милошевићевог времена показале као савитљиве и склоне сарадњи са властима. Под притиском лично Александра Вучића тако је 2014. *Ушисак недеље*, утицајна и независна емисија која је емитована на приватизованом Б92, скинута са програма након што је ауторки Оли Бећковић речено да ће гледана и комерцијална емисија бити емитована на кабловском каналу „Б92 инфо“ неупоредиво мање гледаности. Емисија је ускоро уклоњена са програма.

Успостава Вучићевог режима не би била могућа без медијског сазвежђа приватних и парламентарних медија. Поред РТВ Пинк, ту је прива-

тизовани РТВ Студио Б, приватна ТВ Хепи, као и новине *Информер*, *Ало*, *Српски шелеграф*... Ови медији су приватни али су у потпуности наклоњени режиму. Поред тога, начин на који извештавају о опозицији или противницима и критичарима режима, далеко је превазишао речник и приступ извештавања РТС-а из ратних година. Занимљиво је да власти званично немају никакве везе са овим медијима, али колико год су ови њима наклоњени и безрезервно сврстани уз деловање и циљеве СНС-а, толико су и власти склоне овим медијима. Поред врха власти који редовно одлази на ове медије и непрекидно се жали на „необјективност“ и „пристрасност“ јавног сервиса, на програмима ових станица наступа група увек истих аналитичара, коментатора и јавних личности.

Слобода медија у раздобљу април 2017 – март 2018. године

Ствари су се несумњиво промениле у српским медијима. Реч није о повратку у деведесете године и време владавине режима Слободана Милошевића. Ради се о једном за Србију сасвим новом обрасцу, модерном будући да је прихватио све новине и ауторитарност света какав расте на темељима ратова и промена проистеклих из 11. септембра 2001. године. Вучићев режим није имитација или повратак на режим Слободана Милошевића. Он је хибрид прилагођен недовршеном демократском друштву и нацији која лута између ратних пораза и транзиције која не може бити несупешна у мери у којој је од већине била нежељена. Са успоставом владе Ивице Дачића и доласком СНС-а и СПС-а на власт 2012. године, завршена је српска транзиција, иако су реформе ради ступања у чланство ЕУ и даље у току, транзиција је овом победом консензуално прихваћена као неминовност и трајно негативно оцењена. Једна од занимљивости режима Александра Вучића је и његова глобалност. Као врховни арбитар у српској политици и друштву, он је спојио суште супротности које у Србији постоје свакако од времена које је претходило Другом светском рату, а можда и из времена стварања државе. За Вучића су прихватљиве ии употребљиве и левица и десница, он обухвата обе стране свих српских династичких сукоба и грађанских ратова. Све што је добро он је усвојио, све што је лоше жигосао је као неприхватљиво и непријатељско њему самом. Јавно исповедајући идеје интеграције у ЕУ и регионалног помирења и стабилизације, он се поноси свим достигнућима влада из деведесетих година. Најважнији непријатељ му је „ДОС“ (мада не спомиње како су његови коалициони партнери социјалисти омогућавали владе ДОС-а током 80% времена његовог постојања), чију политику доследно и неуморно спроводи. Попут ауторитарног еги-

патског председника маршала Сисија – који је исламском фундаментализму „Муслиманске браће“ супротставио арапски национализам, због чега контролисани египатски медији критикују империјализам САД а режим истовремено прима обилату материјалну и политичку помоћ од Вашингтона – постоји снажна несагласност између речи и дела председника Вучића, те навода новина и телевизија које га подржавају о САД, НАТО-у, ЕУ... Таква неискрена и чудна политика има значајан утицај на необразоване, неодлучне и незадовољне грађане. Она суштински умањује могућност јавно исказаног потивљења режиму зато што онај ко би покушао да развије било какав сложенији политички коцпент, сместа у неком сегменту потпада под неку од улога које је као своје већ присвојио Вучићев режим. Осим сатанизованих вођа опозиције сваки други опозиционар у неком тренутку је без своје воље ангажован у режимским медијима. У широј јавности, међу просечним бирачима који са политиком имају додира посредством наслова у таблоидима које виде док пролазе улицама, или у кратким вестима које пласирају забавне телевизије, чини се да је опозиција неактивна, посвађана и жељна само да са власти сруши вредног Вучића. Такође, медијским монтажама и злоупотребима, монтираним интервјуима и фалсификованим изјавама... испада да већина опозиционара иначе подржава владу, али из неких бизарних личних разлога настоје да је оборе са власти.

У земљи у којој је „држава“ и даље највећи „капиталиста“ са јавним предузећима која инвестирају и зарађују милијарде евра и запошљавају стотине хиљада грађана, режим се правда слободним тржиштем. Међутим кад је реч о медијима, мало је слободе на тржишту. Одавно подељено медијско тржиште лако је контролисати из врха власти, посебно у условима незаинтересованости Великих сила. Од избора првих људи РТС-а и утицаја на његово уређивање, преко присвајања појединих приватних медија и маргинализације других, све до притиска на продајне ланце како да распореде новине изложене на продајним местима – све је предмет пажљиве бриге владајућег режима.

Такву ситуацију примећују и страни посматрачи. *Репортери без граница* су три недеље након председничких избора објавили ранг-листу држава према стању слободе медија. Србија је доживела пад за чак седам места – са 59. на 66. место.⁷ Друго је истраживање под насловом *Кон-*

---

7 Треба рећи да ова анализа која стање у Србији анализира од 2007. није у обзир узимала историјски развој у Србији и региону. Тако испада да је стање било много горе 2010. када је Србија била на 86. месту. Такође стање слободе медија је боље у БиХ него у Хрватској, а горе у Македонији него у Црој Гори! *Srbija za sedam mesta pala na rang listi slobode medija, VESTI*, 26. 04. 2017, <http://rs.n1info.com/a244714/Vesti/Vesti/Srbija-pala-na-rang-listi-slobode-medija.html>, (сајт посећен 17. 3. 2018).

шрола и слобода медија које је за *Славко Ђурувија Фондацију* спровела др Јованка Матић. Међу многобројним темама овог истраживања био је и став самих новинара према слободи медија. Свега петоро од 177 анкетираних (реч је о 2,82%) новинара позитивно је оценило слободу медија у Србији!⁸ Истраживање организације Члан 19 Објављен новембра 2017. такође је показало значајан пад стања слободе медија у Србији.⁹

Редовни извештаји Хјумен рајтс воча и Фридом хауса (*Human Rights Watch, Freedom House*) за 2017. годину¹⁰ показали су општи пад демократских стандарда у Србији. У раздобљу од јануара до новембра 2017. забележено је према овом извештају чак 75 пријављених случајева насиља, претњи и застрашивања новинара.¹¹ Читајући овај извештај, посебно може да нас забрине појава насиља над политичким противницима и новинарима од стране цивила које толерише и присутна полиција. Тако нешто није виђено од времена владавине режима Слободана Милошевића. Све ово навело је професорку Факултета политичких наука у Београду др Сњежану Миливојевић да оцени како је „на основу слободе штампе Србија и даље у групи делимично слободних земаља“.¹²

У извештају Београдског центра за људска права о стању људских права у Србији за 2017. годину стоји један сегмент посвећен медијима. Програмска директорка овог центра Весна Петровић оценила је да:

„Одсуство јавног дијалога, гушење медијских слобода, критичког мишљења и урушавање појединих већ остварених права и слобода обележило је 2017. годину у Србији.“¹³

---

8 *Nema slobode medija u Srbiji, RTCG*, 13. 02. 2018, <http://www.rtcg.me/vijesti/region/193816/nema-slobode-medija-u-srbiji.html>, (сајт посећен 17. 3. 2018); Dr Jovanka Matić, *Kontrola i sloboda medija, Svedočenja novinara*, (Slavko Ćuruvija Fondacija: Beograd, 2018), <http://www.slavkocuruvijafondacija.rs/wp-content/uploads/2018/02/Kontrola-i-sloboda-medija-Kljucni-nalazi-Slavko-Curuvija-fondacija.pdf>, (сајт посећен 17. 3. 2018).

9 *Ozbiljan pad slobode medija zabeležen u Srbiji, Danas*, 30. novembra 2017, <https://www.danas.rs/drustvo/ozbiljan-pad-slobode-medija-zabelezen-u-srbiji/>, (сајт посећен 17. 3. 2018).

10 Извештаји... Видети: *Извештај о стању демократије у Србији...*

11 *Human rights watch o stanju u medijima u Srbiji, Krik*, 18. januar 2018, <https://www.krik.rs/human-rights-watch-o-stanju-u-medijima-u-srbiji/>, (сајт посећен, 19. 3. 2018).

12 Rade Ranković, *Ključni problem medija u Srbiji – nedostatak višeglasja*, Glas Amerike, 22. januar 2018, <https://www.glasamerike.net/a/kljucni-problem-medija-u-srbiji-nedostatak-viseglasja/4218552.html>, (сајт посећен 17. 3. 2018).

13 *Izveštaj za 2017: Gušenje medijskih sloboda, nema dijaloga, N1 info*, 23. 03. 2018. <http://rs.n1info.com/a374044/Vesti/Izvestaj-za-2017-Gusenje-medijskih-sloboda-nema-dijaloga.html>, (сајт посећен, 24. 3. 2018); Dr Vesna Petrović, *LJUDSKA PRAVA U SRBIJI 2017 PRAVO, PRAKSA I MEĐUNARODNI STANDARDI LJUDSKIH PRAVA*, (Beogradski centar za ljudska prava Beograd, 2018).

Средином новембра 2017. група представника удружења и невладиних организација везаних за медије, под називом „Група за медије“ састала се са премијерком Аном Брнабић. Чланови „Групе за медије“ су том приликом изнели захтеве и предлоге који се односе на широки спектар препрека и недостатака који утичу на стање слободе медија.¹⁴ Као најважније међу њима аутори захтева препознали су: лошу методологију и недостатак начелости приликом писања Стратегије развоја јавног инфомисања, неразрешене нападе на новинаре, разрешење чланова РЕМ-а, завршетак процеса приватизације медија и повлачење државе из удела у власништву *Политике*, *Вечерњих новости* и *Дневника*. Транспарентност и законитост приликом инвестирања новца државе и јавних предузећа у рекламирање, као и надзор свих надлежних установа и јавности приликом трошења средстава за суфинансирање медијских пројеката. Касније су чланови Групе за медије објавили да су незадовољни уопштеним и куртоазним премијеркиним одговорима.

Удружење новинара Србије је 10. августа 2017. године објавило да је само током првих седам месеци на територији Србије регистровало тридесет осам (38) напада на новинаре.¹⁵ Само током свечане инаугурације председника Републике Вучића нападнуто је петоро новинара. Уместо да прихвати демонстрације опозиционара, Вучић је желео да инаугурација прође уз слику одушевљеног народа који му кличе. Вучићеве присталице спречавале су противнике да уопште дођу до Дома народне скупштине. Током дана нападнути су и новинари, многобројна полиција се није умешала.¹⁶

Организација *Ирекс* објавила је почетком маја 2017. процену одрживости медија у Србији. Србија је оцењена ниском оценом 1,78. према овом истраживању и процени, држава минимално испуњава циљеве одрживости медија, сврстана је у групу „Неодрживи мешовити системи“ где су „делови извршне и законодавне власти против система слободе медија“. Од балканских држава само је БиХ оцењена као Србија, док су остале, укључујући и Косово-УНМИК оцењене као боље.¹⁷

---

14 *Premijerki predati zahtevi za poboljšanje medijske situacije, N1 info*, 14. 11. 2017, <http://rs.n1info.com/a342001/Vesti/Vesti/Grupa-za-slobodu-medija-predala-zahteve-Ani-Brnabic.html>, (сајт посећен 17. 3. 2018).

15 *UNS evidentirao 38 slučajeva napada i pritisaka na novinare, N1 info*, 10. 8. 2017, <http://rs.n1info.com/a289910/Vesti/Vesti/Napadi-na-novinare-2017.html>, (сајт посећен 17. 3. 2018).

16 *Na dan inauguracije šest napada na novinare, policija mirno posmatrala*, <https://www.cenzolovka.rs/pritisci-i-napadi/na-dan-inauguracije-pet-napada-na-novinare-policija-mirno-posmatrala/>, (сајт посећен 18. 3. 2018).

17 *Irex: Srbiji ocena 1,78 za održivost medija, Danas*, 03. maja 2017, <https://www.danas.rs/društvo/irex-srbiji-ocena-178-za-odrzivost-medija/>, (сајт посећен 19. 3. 2018).

Крајем 2017. медији су јавили о интерној полугодишњој анализи Европске комисије у вези са постигнутим напретком Србије у преговорима о поглављима 23 и 24. Реч је о људским правима и демократским слободама у које спада и слобода медија. Самосталност, финансирање и могући утицај државних власти на медије оцењени су као нетранспарентни. Указано је на бројне нападе на новинаре.¹⁸ Такође, уочено је да су током године на слободу пуштена двојица осумњичених за убиство Славка Ђурувије, док један служи временску казну затвора за друго кривично дело, а преостали су у бекству.¹⁹ Тако је завршена једна политичка представа која је започела почетком 2014. најавом тадашњег првог потпредседника владе Александра Вучића да је случај решен – што нити је била његова надлежност нити је правно и судски могло бити тако. Чак ни после три године, убиство Славка Ђурувије није добило судски епилог.

Међу дневним новинама са националном дистрибуцијом, по први пут од времена режима Слободана Милошевића, под владама напредњачког режима догодило се да су само једне од њих опозиционе. Троје такве новине (*Ало*, *Информер* и *Српски телеграф*) отворено су наклоњене режиму и делују као билтени из времена тоталитаризма, а званично су самостални, приватни. Двоје – *Политика* и *Вечерње новости* – имају сличну судбину као и јавни сервис – са нејасним власништвом и државним утицајем оне су постале билтен званичних кампања. *Курир* и *Блиц* номинално су самостални, али су део одмереног сукоба са властима и у кључним ситуацијама се увек зна на којој су страни. Новине *Данас* званично су и у пракси опозиционе.

Према извештају Савета за штампу стање у штампаним дневним медијима било је током осам посматраних месеци 2017. године горе него у ранијим посматраним раздобљима.²⁰ Аутори извештаја приметили су да током година долази до радикализације српских дневних новина. Тако је 2015. анализом утврђено да је у раздобљу од априла до новембра у 2.962 чланка прекршен Кодекс новинара Србије, у истом

---

18 *EK: Krupni izazovi za slobodu medija u Srbiji*, Krik, 5. decembar 2017, <https://www.krik.rs/ek-krupni-izazovi-za-slobodu-medija-u-srbiji/>, (цајт посећен 18. 3. 2018).

19 *NANOGICA ZA RADONJICA I ROMICA Optuženi za ubistvo Slavka Ćuruvije pušteni u KUĆ-NIPRITVOR, BLIC*, 6. 7. 2017, <https://www.blic.rs/vesti/hronika/nanogica-za-radonjica-i-romica-optuzeni-za-ubistvo-slavka-curuvije-pusteni-u-kucni/e7c9qn1>, (цајт посећен 19. 3. 2018).

20 *IZVEŠTAJ O MONITORINGU POŠTOVANJA KODEKSA NOVINARA SRBIJE U DNEVNIM ŠTAMPANIM MEDIJIMA U PERIODU OD 01. MARTA DO 30. NOVEMBRA 2017. GODINE*, Savet za štampu, 30. novembar 2017, <http://www.savetzastampu.rs/doc/monitoring-2017/izvestaj-o-monitoringu-postovanja-kodeksa-novinara-srbije-u-dnevnim-stampanim-medijima-mart-novembra-2017.pdf>, (цајт посећен 19. 3. 2018).

периоду 2016. таквих текстова у наведеним новинама било је 4.402 (дакле за 48,61% више), док их је следеће 2017. препознато чак 4.717 (59,25% више у односу на 2015. и 7,15% више него у 2016). Реч је о злоупотреби у политичке сврхе, мада су аутори у случају дневних новина *Данас* препознали и комерцијалне, рекламне разлоге. Пораст присуства оваквих текстова био је изузетно велики. Док је могуће објаснити радикализацију јавног мњења у време избора, анализирани период 2017. уследио је изборима, а окончан је чак два месеца пре расписивања избора за Скупштину Града Београда.²¹

Изборне кампање посебно су осведочиле опадање медијских слобода. Баш као и у време режима Слободана Милошевића и сада су први људи режима избегавали сучељавања и дуеле на телевизијама, у радијским емисијама и новинама. Модел је био већ виђен. Премијер кандидат на председничким изборима и председник на градским изборима у Београду водио је функционерску кампању. Данима уочи градских избора свака емисија гледаног Дневника 2, који свакога дана на РТС-у почиње у 19.30 часова, почињала је спомињањем, извештавањем о њему или цитирањем Александра Вучића. На програмима и страницама приватних медија који подржавају Вучићев режим, његова политика је неумерено слављена, хваљена и готово искључиво присутна, док је за опозицију резервисана само критика, грдња и увреда које су често прелазиле у отворени медијски линч.

Може се рећи да је под Вучићевим режимом медијска заступљеност и равноправност опозиције пала испод нивоа бољих и отворенијих година Милошевићевог режима. Два разлога су која говоре у прилог већих слобода за бољих Милошевићевих година. Први се односи на информатичку револуцију чије су последице постале у Србији видљиве тек после пада Милошевића и чињеницу да је медијска политика и пре масовног приступа грађана Србије интернету била застарела и суштински исувише брутална и трема да би била успешна. Други разлог је притисак из иностранства који је данас, кад је реч о вредностима слободе и демократије, вишеструко слабији.

Кампања за изборе за Скупштину Града Београда трајала је кратко и прошла је у атмосфери настојања режима да мобилише присталице и грађане, али и да посвађа опозицију и на сваки начин смањи високу излазност. Кампања је осмишљена као лидерска и нестраначка. За тиме је пошао део опозиције али и већина грађана, па странке које такав концепт нису разумеле нису имале много успеха на изборима. Уместо да у

---

21 *Isto*, (цајт посећен 21. 3. 2018).

први план истакне градске функционере за које је тврдио да су били изузетно успешни током четворогодишњег мандата, председник Вучић је на првим местима листе истакао познате јавне личности, лекаре, уметнике, научнике, професоре универзитета... Лично је водио кампању са позиције председника државе. Једина опозиција која је успела да пређе цензус биле су листе око Драгана Ђиласа и Алекснадра Шапића. Реч је, дакле, о двојници политичара који су лидери, без странака, и везани за ранију власт у Београду. Вучић и Ђилас били су такмаци за градску власт пре десет година и, на неки начин, они су то били сада поново. Овај пример показује извесну инерцију и успореност српске политике која се под све ауторитарнијим вођствима креће у одавно омеђеном политичком простору. Истраживање Бироа за друштвена истраживања – БИРОДИ показује да је и таква политика, у херметички затвореном и одређеном оквиру, са бројним предностима које је режиму пружио држање целокупне власти морала да има изванредну предност на свим значајнијим медијима.²²

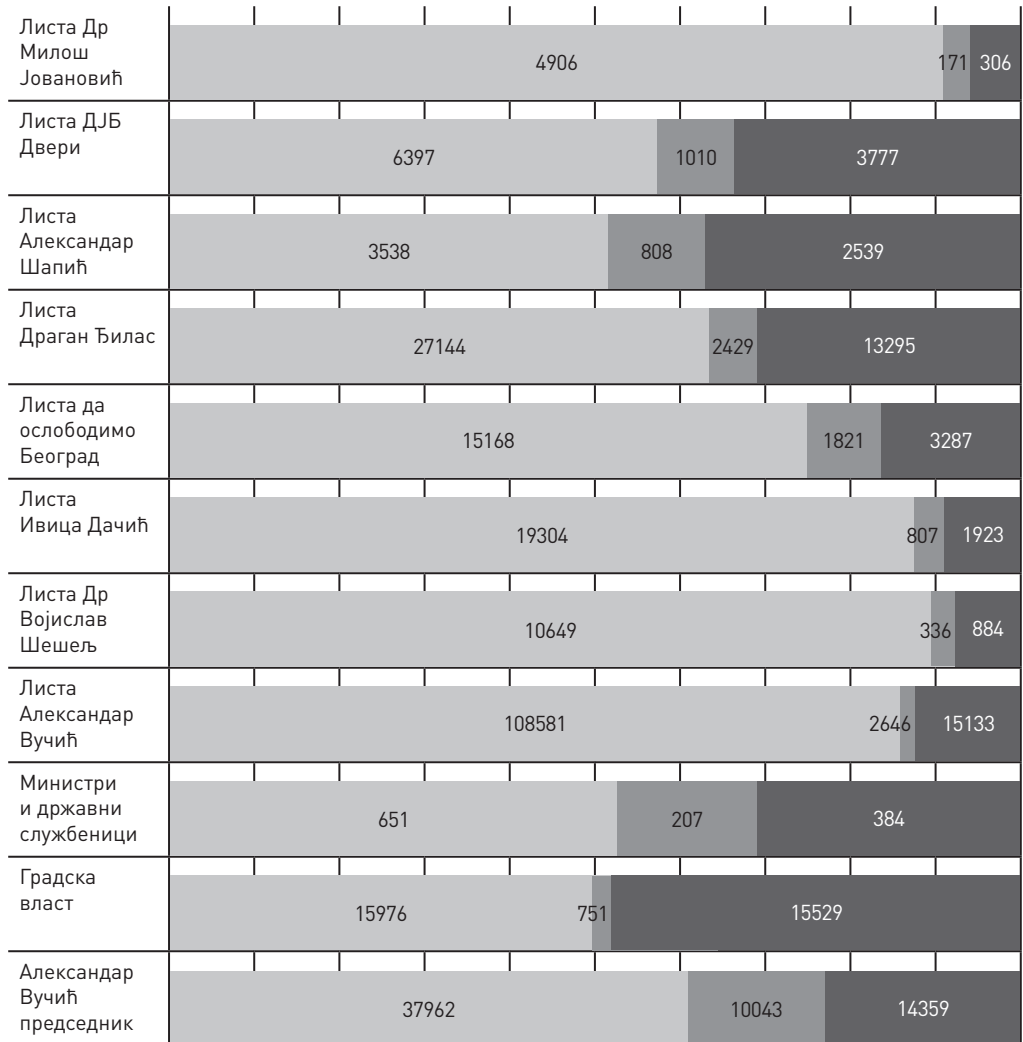
Биро за друштвена истраживања је анализирајући изборну кампању за изборе за Градску скупштину да збирно узевши да је Листа Александар Вучић имала четири пута више позитивних вести у штампаним медијима од другопласиране Листе Драгана Ђиласа, кад је реч о негативним текстовима, њихов апсолутни број је приближан. Овде не рачунамо истовремене вести о Вучићу као председнику Републике и о градској власти које су двоструко бројније, односно посвећен им је подједнак број текстова као и другопласираној листи.²³ Разуме се непропорционалан је број негативних текстова и коменентара који су посвећени опозицији.

---

22 *Београдски избори 2018, BIRODI*, <http://www.birodi.rs/beogradski-izbori-2018/>, (сајт посећен 21. 3. 2018).

23 Исто.

2. 2. – 1. 3.

■ НЕГАТИВАН   ■ НЕУТРАЛАН   ■ ПОЗИТИВАН

Графикон преузет из Извештаја *Бирог-а*

Разлика у односу још је драстичнија кад је реч о електронским медијима са националном покривеношћу. Негативне вести и коментари кад је реч о режиму и његовим листама ту су присутни на нивоу статистичке грешке – између 0,5 и 0,3%. Захваљујући умртвљености јавних сервиса и наводној неутралности дела приватних телевизија, опозиционе странке имају некакво, истина вишеструко мање присуство, али су негативне конотације извештавања само претежно а не, као када посматрамо *РТВ Пинк*, *ТВ Хеји*, листом неповољне. Истраживачи БИРОДИ-ја су израчунали, мада тај податак није представљен на преузетим табелама, да је Александар Вучић на програмима јавног сервиса био у укупном броју измерених секунди присутнији од сваког појединачног кандидата за више од 100 а од већине и 200 пута! Ова истраживања показала су да се чак 70% грађана о политичким збивањима обавештава преко телевизије.²⁴ Анализа прве две седмице кампање у фебруару 2018. показала је да је за то време укупно чак 30 минута (пола сата) у најгледанијем Девнику 2 на програму РТС-а посвећено властима и то увек позитивно, а свега два минута имало везе са целокупном иначе подељеном и маргинализованом опозицијом.²⁵

---

24 *Опозиција на ТВ: За две недеље–два минута!*, *Gerila*, <https://gerila.rs/opozicija-na-tv-za-dve-nedelje-dva-minuta/>, (сајт посећен 22. 3. 2018).

25 Исто.

2. 2. – 1. 3.

■ НЕГАТИВАН

■ НЕУТРАЛАН

■ ПОЗИТИВАН

Графикон преузет из Извештаја *Бирогги-а*

Случај рушења нелегалних објеката у Херцеговачкој улици и извештавање о овом догађају у медијима најбоље показује ситуацију у којој се Република Србија нашла. Група маскираних и наоружаних људи срушила је у изборној ноћи објекте за чије рушење није имала одговарајућу документацију. Тога су били свесни, иначе не би рушење предузели маскирани, и то 25. априла 2016. године, свега дан по затварању бирачких места на скупштинским изборима, у време када је било јасно да је СНС однео велику политичку победу. Полиција је позвана, али није интервенисала. Животи, здравље и имовина грађана, посебно оних који су присуствовали су били угрожени. Извештавање о овом случају довело је до тога да тадашњи премијер Вучић призна грешку.²⁶ Организација Цивил рајтс дифендерс (*Civil Rights Defenders*) објавила је истраживање према коме је у шест најзначајнијих новина случај „Савама-ла“ био тема у 706 чланака, док је у још 527 био споменут. *Данас* и *Политика* објавили су око 70% споменутих текстова; полутаблоидне новине *Блиц* и *Вечерње новости* 20% текстова. Таблоидне новине објавиле су свега сваку десету вест која се пред читаоцима нашла током више месеци ове по власт изузетно непријатне афере. Дакле, Србија је међу државама које тврде да су демократске у потпуности, специфична управо по томе што у њој таблоиди не прате најзначајније теме и нису авангарда и носилац испитивања граница слободе. Напротив, управо новине мале, интелектуалне публике, дуго подржаване из иностранства, отварају теме. За то време таблоиди су одани властима, као што је *Информер* чак 80% текстова о овој теми усмерио ка објашњавању читаоцима како је читав случај конструисан како би била оборена власт и нападнут тадашњи премијер Александар Вучић.²⁷

И током председничке кампање председнички кандидат СНС-а и коалиције Александар Вучић доминирао је медијима. Извештај ОЕБС-а који је објављен после избора указао је на то да је „већина медија о кампањи извештавала пристрасно, при чему су садржајем доминирале теме о активностима владајуће структуре, нарочито премијера. Сви приватни телевизијски канали с националном покривеношћу су у својим информативним емисијама фаворизовали господина Вучића, нарочито ‘Пинк’“.²⁸ Указано је и на неактивност РЕМ-а (Регулаторног тела за електронске медије). Током вишедневних протеста на улицама Београда, опозиционари су захтевали

---

26 Рушиоце је назвао „идиотима“, тврдио је да градске власти и он са тим немају везе, али је и нагласио да би он, да су га питали, рушио по дану. Коначно, најавио је смену Синише Малог до чега није дошло до избора градских 2018. године, па је Мали чак био кандидат за одборника, мада не међу првима на изборној листи, а најављивано је и његово унапређење.

27 J. Diković, *List Danas rekorder u izveštavanju o Savamali*, *Danas*, 20. mart 2018., <https://www.danas.rs/drustvo/vladavina-prava/list-danas-rekorder-u-izvestavanju-o-savamali/>, (сајт посећен 22. 3. 2018).

28 *OEBS: Pristrasni mediji i zloupotreba resursa u kampanji*, N1, 04.11.2017., <http://rs.n1info.com/a339638/Vesti/Vesti/OEBS-o-izborima-u-Srbiji.html>, (сајт посећен 22. 3. 2018).

и смену РЕМ-а, наравно без успеха. Ова установа је током изборне кампање одлучила да буде одбачен један рекламни спот СНС-а који је грдио опозицију, али доминантно ова установа је остала неактивна и толерисала је све бројније злоупотребе медија од стране режима. Извештај ОЕБС-а објављен је међутим тек крајем године, и суштински није утицао на још горе медијске прилике током кампање за изборе за Скупштину Града Београда.

„Транспаренси Србија“ (*Transparency Serbia*) објавила је уочи председничких избора истраживање према коме је председнички кандидат СНС-а, тадашњи премијер Вучић имао више од половине од 181 појављивања председничких кандидата на насловним странама новина – 98 (54,14%). Следио је аутсајдер Лука Максимовић – Бели Прелетачевић са 27 (14,91%), Саша Јанковић са 18 (9,94%), Војислав Шешељ са 12 (6,62%), Вук Јеремић 10 (5,52%), Бошко Обрадовић 5 (2,76%)... Вучић је у негативном контексту споменут свега у 13% случајева, док су његови противкандидати Јанковић и Јеремић једини у опозицији били далеко више спомињани у негативном него у позитивном светлу – реч је о чак 57% односно 56% случајева.²⁹ Реакција РЕМ-а је изостала и када је после избора показано да је у изборној кампањи за председничке изборе кандидату Александру Вучићу на електронским медијима омогућено чак 49 пута више времена него свим осталим председничким кандидатима заједно!³⁰

Биро за друштвена истраживања (БИРОДИ) и „Нешнел ендowment фор демократи“ (НЕД, *National Endowment For Democracy*) спровели су мониторинг пред председничке изборе и закључили следеће:

Александар Вучић	13489	
Вук Јеремић	4031	
Саша Јанковић	3602	
Војислав Шешељ	3132	
Ненад Чанак	2373	
Бошко Обрадовић	2253	
Александар Поповић	1746	
Саша Радуловић	1740	
Милан Стаматовић	1712	

Графикон преузет из Извештаја *Бироду-а*

29 TS: *Vučić pozitivac, Janković i Jeremić negativci u štampi*, N1, 25. 3. 2017, <http://rs.n1info.com/a237568/Vesti/Vesti/Transparentnost-Srbija-o-rezultatima-monitoringa-izborne-kampanje.html>, (сајт посећен 22. 3. 2018).

30 Branka Trivić, *Mediji u Srbiji u službi jednog čoveka*, 6. april 2017, <https://www.slobodnaevropa.org/a/mediji-srbija-izbori/28413777.html>, (сајт посећен 22. 3. 2018).

„БИРОДИ мониторинг медија из 2012. године је указао на чињенице које су постале део наслеђа изборног понашања медија до данас. Наиме, имамо доминацију позитивног извештавања о кандидатима, изостанак новинарског запиткивања, присутност функционерске кампање, као и партијске камере (политичке странке уређују медије у делу такозване изборне хронике).

Ова изборна матрица је у протеклих пет година бивала све заступљенија. Ако се посматрају наши налази мониторинга са свих избора који су се у међувремену десили, долази се до закључка да је стање приметно лошије него 2012. године. У прилог томе иде и чињеница да је регулаторно тело, РЕМ, почело да одустаје од свог посла. Тешко је превидети уназађивање медијског амбијента, као и неделотворну регулацију и упитну саморегулацију (механизам за поштовање Кодекса новинара Србије и изостанак самовредновања новинарског рада).

(И) ове изборе су обележили:

Анализа временске дистрибуције говори о неравноправној заступљености председничких кандидата. Од укупног посматраног времена, Вучић је као премијер био присутан у 31%, а као председнички кандидат у 17%. Први наредни кандидат је заступљен са једноцифреним процентом.

Водећи кандидати опозиције су значајно више уметани у негативном контексту у односу на кандидата власти, и у томе је предњачила ТВ Пинк.

ТВ Пинк је перјаник Александра Вучића, председничког кандидата и премијера Србије. Од укупно 20.000 секунди (333 минута) за 21 дан, Вучић је само у 10 секунди негативно представљен.

Као јавни сервис, РТС се определио за пасиван приступ. Свим кандидатима је омогућио максимално позитивно представљање, а обим заступљености је сразмерно уједначен.

Међу посматраним телевизијама на ТВ Н1 је далеко најмање била заступљена функционерска кампања премијера Вучића.

Функционерска кампања је обележила и ову изборну кампању. У том погледу, главни и једини протагониста је био Александар Вучић. Свеприсутност Вучића се огледа у десетоструко већој заступљености, у случају када се споје председничка кандидатура и функција премијера. Управо спој ове две улоге је у немалом броју случајава доводио до кршења Закона о Агенцији за борбу против корупције, члан 29.2.

Тематска празнина кампање се, између осталог, огледа у површности и општости, а све то је испреплетено међусобним (личним) критикама и подсећањем на то шта (ни)су противници урадили.

Теме које су преовладавале у кампањи умногоме не одговарају надлежностима председника Србије.

У извештавању ТВ Б92, ТВ Прва И ТВ Хепи у централним информативним емисијама доминирао је промотивни дискурс, у чему је предњачила ТВ Прва.

Планери кампања су се првенствено бавили садржајима који настоје да изазову емоције (не)задовољства и (не)извесности. Сагласно томе, мање су се бавили програмским и вредносним оквиром кампање за председника Србије који има јасна овлашћења.

Дебатни и истраживачко-аналитички садржаји, који би грађанима били од помоћи, и овога пута су изостали.

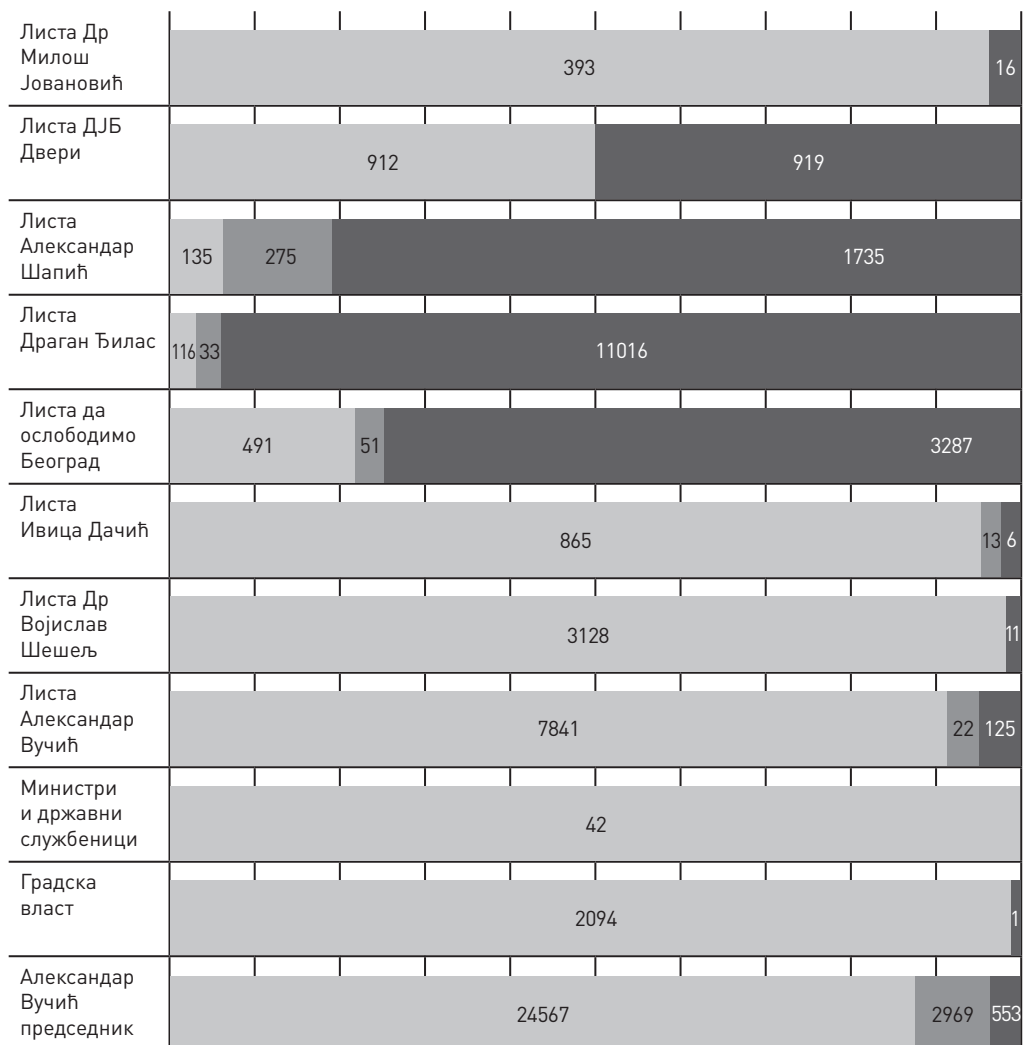
Са изузетком РИК-а, остала тела која се старају о интегритету изборног процеса, као што су РЕМ и Агенција за борбу против корупције, видно су одсутна из медијског простора.

Грађани имају веће медијске потребе (програми кандидата, идеолошки оквир кандидата, регуларност изборног процеса, биографија кандидата, потреба за дијалошким формама и дебатним садржајима у кампањи) него што им сами емитери пружају. Зато имамо феномен да они који су млађи, образованији и живе у Војводини мигрирају ка интернету и бирају самоинформисање као решење.³¹

---

31 *Тематска празнина кампање за председничке изборе, BIRIODI – monitoring predsedničkih izbora*, 28. 03. 2017, <http://www.birodi.rs/tematska-praznina-kampanje-za-predsednicke-izbore/#prettyPhoto>, (сајт посећен 22. 3. 2018).

2. 2. – 1. 3.

■ НЕГАТИВАН   ■ НЕУТРАЛАН   ■ ПОЗИТИВАН

Радио Телевизија Србије

Графикон преузет из Извештаја *Бирогги-а*

Закључак

Из налаза овог извештаја и анализираних истраживања других српских и страних удружења и установа које проучавају стање медијских слобода извесно је да се стање медијских слобода у Србији стално и временом све више и брже погоршава. Сузбијање и маргинализација независних медија, праћени су пацификацијом и затварањем јавних сервиса. Повлачење државе из медијске сфере није у потпуности извршено, али је зато демократски изабрана влада временом организирањем и укидањем демократских слобода, општим кварењем и умртвљавањем установа које треба да штите демократију, захваљујући повећаним злоупотребима и све већој корупцији, успела да успостави режим који је по много чему поистовећен и утемељен у српској држави, али је такође и шири од ње. Тако је мрежа приватних и наводно независних медија, нејасне или сумњиве власничке структуре заменила већ заборављене и сасвим анахроне функције коју су државни медији *Радио-телевизија Србије*, *Политика* и *Експрес* имали у време постојања режима Слободана Милошевића. Аутори овог извештаја радили су само са јавно доступним подацима. Наша намера није била да водимо судске истраге већ само да укажемо на очигледне тенденције и злоупотребе. У Србији постоји политичко-економска олигархија која је део режима Александра Вучића. Реч је о личном режиму и олигархији која га подржава и од њега живи. Део те политичко-криминалне „хоботнице“ су несумњиво и медији. То су приватни и парадржавни медији у Београду, који стоје на расположењу режиму и воде кампању према најавторитарнијем, најмање образованом и најпримитивнијем делу становништва, остацима и настављачима темеља Брозове и Милошевићеве диктатуре. Ови медији служе не само за дезинформисање већ и за медијски линч политичких противника. Појава патолошких насилника, лажова и тешко контролисаних типова који су на челу појединих медија и не воде само непрекидну кампању у прилог власти и председника републике, већ излажу бујицама клевета и претњи свакога кога би Вучић могао да препозна као потенцијалног противника, до сада је невиђена појава у српским медијима. Ако би била пренесна рецимо на јавну безбедност, ова пракса би означила почетак владавине криминалних банди на улицама Србије и њихово преузимање важног дела државне полицијске власти у земљи.

Година 2017. показала је да су прекршаји новинарског кодекса у сталном порасту чак и у време када није у току изборна кампања. Као што је већ наведено, сва истраживања показују да су током 2017. у две изборне кампање, којима је у суштини потврђиван режим и легитимизована његова политичка доминација, у јавним сервисима доминира-

ли Александар Вучић и Српска напредна странка. Њихово присуство у медијима, са изузетком неколико независних и опозиционих који нису у стању да угрозе медијски монопол режима, вишеструко је веће од удела СНС-а у актуелном сазиву Народне скупштине. Томе треба додати савезнике СНС-а, чињеницу да је у режимским приватним и парламентарним медијима опозиција присутна готово искључиво како би била сатанизована и оклеветана. Из релевантних истраживања следи да постојање интернета, као важног извора информација, и без медијске какофоније и војске „тролова“ и „ботова“ која ради у прилог режиму, само релативизује стварни значај и доминацију телевизијских програма као извора информација. Упркос чињеници да су сви посматрачи сагласни у оцени да су медији у Србији само делимично слободни и да се стање медијских слобода непрекидно погоршава, САД и ЕУ не покушавају да изврше притисак на власт уверене да на тај начин одржавају савезника који се показао способним да у складу са њиховом вољом реши питање статуса Косова и Метохије, баш као што и сумњају у снагу опозиције која у оваквим приликама временом неминовно мора постајати све слабија.

Тренутне тенденције показују да ће медијске слободе бити све мање и у већој мери ограничене како време буде пролазило, а режим се сасвим природним током буде радикализовао. ЕУ и САД имају савезнике на чијој територији новинаре, њихове грађане, лишвају имовине, осуђују на дугогодишње затворе или чак на смрт. Мало је вероватно да би у оваквим околностима могли да подрже начелну борбу за ослобађање медија, успостављање новинарског кодекса, равноправност учесника у политичком животу и транспарентност финансирања и власништва у медијима. Зато је пред грађанима Србије велика и тешка борба да у сасвим новим условима, у којима наша држава није ни изузетак ни европска парија и непријатељ Великих сила, поново изборе услове за постојање слободних и демократских медија.

Аутори *Извештаја о стању слободе медија у Србији 2017–2018. године* препоручују:

1. Неодложну доследну примену медијских закона. Успоставу равноправности информативних медија. Уравнотеженост у извештавању и равноправност тема.
2. Транспарентно финансирање медија и транспарентно власништво над њима.
3. Доступност медија свим актерима политичког живота.
4. Повлачење државе из власништва у медијима и пуна приватизација државних медија.

5. Успостава независног јавног сервиса.
6. Укидање преноса ријалити програма и програма коруптивних и порнографских садржаја током дневних сати и њихово пребацивање у ноћне сате програмске шеме.
7. Увођење поштеног и транспарентног процеса доделе државних средстава медијима и инвестирања државног новца у рекламе и медијске кампање. Прекинути с непотребним и скупим рекламирањем јавних предузећа која су монополистичка односно државних агенција које су непрофитабилне.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

32.019.5:659.3(497.11)

ИЗВЕШТАЈ о стању слободе медија у Србији у ... години / уредник
Чедомир Антић. - 2017/2018- . - Београд : Напредни клуб, 2018-
(Београд : Шпринт). - 28 cm

Годишње.

ISSN 2620-004X = Извештај о стању слободе медија у Србији
COBISS.SR-ID 260917260